

संपादकीय..

શર્વાત્મ ઉત્પાદકાના યુદ્ધાંમુલે લાભલે બલ

जगातील मंदीसदृश स्थितीचा फटका शस्त्रास्त्र उत्पादकांना बसला आहे. जागतिक बाजारात शस्त्रास्त्र उत्पादकांची उलाढाल कमी झाली होती. गेल्यातीन वर्षांपासून युक्रेन-रशिया, इराण-इस्त्रायल आणि गाझापट्टीमध्ये संघर्ष पेटूनही शस्त्रास्त्र उत्पादनांची मागणी वाढत नव्हती. अशा स्थितीमध्ये भारत आणि पाकिस्तानमध्ये सुरु झालेल्या युद्धामुळे जागतिक शस्त्रास्त्र उत्पादकांकंपन्यांच्या आशा पल्लवित झाल्या हात्या..शस्त्रास्त्रांच्या बाजारपेठेत बरेच बदल झाले आहेत. संरक्षणसज्जांचे उत्पादन करणाऱ्या देशांमधील कंफन्यांदलालाना हाताशी धरून आपली निर्यात वाढवत असतात. अमेरिका आणि रशिया हे शस्त्रास्त्र उत्पादनातील आणि निर्यातीतील मोठे खेळाडू होते. भारतासह अनेक देश त्यांच्याकडून शस्त्रे खरेदी करतात. अलीकडच्या काही वर्षांमध्ये भारताने 'मेक इन इंडिया'च्या माध्यमातून शस्त्रास्त्रांच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण होण्यावर भर दिला आहे. भारताने केवळ स्वयंपूर्णतेचे उद्दिष्ट ठेवलेले नाही, तर तो आता निर्यातीच्या मार्गावर निघाला आहे. जगातील अनेक देशांना भारत शस्त्रांचे पुरवायला लागला आहे. ही निर्यात २५ हजार कोटी रुपयांपार्यंत गेली आहे. दुसरीकडे, युरोपेमधूनही शस्त्रास्त्रांची मागणी कमी झाली आहे. शस्त्रास्त्रांच्या बाजारपेठामध्ये काहीसी मंदी असल्याने उत्पादक चिंतेत होते. गेल्या तीन वर्षांपासून युक्रेन-रशिया युद्ध, इराण-इस्त्रायल संघर्ष, गाझापट्टीतील लढा सुरु असूनही शस्त्रास्त्र उत्पादनांची मागणी वाढत नव्हती. जागतिक शस्त्रास्त्र बाजारपेठेत अजूनही अमेरिका अव्वल आहे; परंतु रशियाचा वाटा मात्र घटला आहे. असे असले, तरी भारत-पाकिस्तान युद्धात रशियाची संरक्षण सामग्री ही चीन आणि अमेरिकेच्या सामग्रीपेक्षा उजवी असल्याचे सिद्धांत झाले. त्याचा परिणाम आगामी शस्त्रास्त्र विक्रीवर होऊ शकतो. 'स्टॉकहोम इंटरनॅशनल पीस रिसर्च इन्स्टिट्यूट'च्या अहवालानुसार, युरोपीय 'नाटो' सदस्य अमेरिकेने पुरवलेल्या शस्त्रास्त्रावर अवलंबित्व वाढवत आहेत. यापाईभूमीवर शस्त्रास्त्रांच्या जागतिक बाजारपेठेतला सुर दखलपात्र आहे.

पाबू मूमूवर शस्त्रास्त्राच्या जागातक बाजारपठतला सूर दखलपत्र आह. २०१५-१९ आणि २०२०-२४ दरम्यान युरोपीय 'नाटो' सदस्यांकडून शस्त्रास्त्रांची दुप्पट आयात झाली. अमेरिकेने या शस्त्रास्त्रांपैकी ६४ टक्के पुरवठा केला, जो २०१५-१९ च्या तुलनेत (५२ टक्के) लक्षणीयरीत्या जास्त आहे. फ्रान्स आणि दक्षिण कोरिया (प्रत्येकी ६.५ टक्के), जर्मनी (४.७ टक्के) आणि इस्थायल (३.९ टक्के) हे इतर मुख्य पुरवठादार होते. द्रम्य यांच्या पहिल्या कार्यकाळात रशियाच्या वाढत्या आक्रमक भूमिकेमुळे आणि ट्रान्सअटलांटिक संबंधांमधील तणावामुळे युरोपीयन 'नाटो' देशांनी शस्त्रास्त्र आयातीवरील अवलंबित्व कमी करण्यासाठी आणि युरोपीयन शस्त्रास्त्र उद्योगाला बळकटी देण्यासाठी पावले उचलली. युरोपीय 'नाटो' देशांनी अमेरिकेकडून सुमारे ५०० लडाऊ विमाने आणि इतर अनेक शस्त्रे ऑर्डर केली आहेत. गेल्या काही काळात अमेरिकेने शस्त्रास्त्र निर्यातीत आपला वाटा वाढवला, तर रशियन निर्यातीत घट झाली. २०१५-१९ आणि २०२०-२४ दरम्यान अमेरिकेची शस्त्रास्त्र निर्यात ३५ टक्क्यांवरून ४३ टक्क्यांपर्यंत वाढली. २०२०-२४ मध्ये अमेरिकेने १०७ देशांना प्रमुख शस्त्रे पुरवली.

गेल्या दोन दशकांमध्ये २०२०-२४ मध्ये पहिल्यांदाच अमेरिकेच्या शस्त्रास्त्र निर्यातीचा सर्वात मोठा वाटा मध्य पूर्वेला (३३ टक्के) न देता युरोपला (३५ टक्के) गेला. तरीही सौदी अरेबिया अमेरिकन शस्त्रास्त्रांचा सर्वात मोठा आयातदार राहिला. (अमेरिकेच्या शस्त्रास्त्र निर्यातीच्या बारा टक्के). लढाऊ विमानांसारख्या प्रगत लांब पल्ल्याच्या हल्ल्याच्या क्षमतांसाठी अमेरिका हा पसंतीचा पुरवठादार आहे. अमेरिकेच्या तुलनेत, २०१५-१९ आणि २०२०-२४ दरम्यान रशियन शस्त्रास्त्रनिर्यातीत झापाट्याने घट झाली. फेब्रुवारी २०२२ मध्ये रशियाने युक्रेनवर पूर्ण आक्रमण करण्यापूर्वी ही घसरण सुरु झाली. युक्रेनविरुद्धच्या युद्धामुळे रशियाच्या शस्त्रास्त्र निर्यातीतली घट आणखी वाढली. २०१५-१९ आणि २०२०-२४ दरम्यान फ्रान्सने इतर युरोपीय देशांना केलेल्या प्रमुख शस्त्रास्त्रांच्या निर्यातीत जवळजवळ तिप्पट वाढ झाली. हे प्रामुख्याने ग्रीस आणि क्रोएशियाला लढाऊ विमानांचा पुरवठा आणि २०२२ मध्ये रशियाच्या पूर्ण आक्रमणानंतर युक्रेनला शस्त्रास्त्रांचा पुरवठा यामुळे घडले. युरोपियन देशांना फ्रान्समधून १५ टक्के शस्त्रास्त्र निर्यात झाली. फ्रान्सकडून मोठ्या प्रमाणात शस्त्रास्त्रे मिळवणारा कतार हा दुसरा सर्वात मोठा देश होता. २०२०-२४ मध्ये चीन हा शस्त्रास्त्रांचा चौथा सर्वात मोठा निर्यातदार होता. जागतिक शस्त्रास्त्र निर्यातीत च्याचा वाटा ५.९ टक्के होता. चीन शस्त्रास्त्र निर्यात वाढवण्याचे प्रयत्न करत असूनही अनेक मोठे आयातदार राजकीय कारणामुळे चिनी शस्त्रे खरेदी करत नाहीत. अशिया आणि ओशनिया हे शस्त्रास्त्र आयात करणारे सर्वात मोठे प्रदेश आहेत. २०१५-१९ आणि २०२०-२४ दरम्यान आशिया आणि ओशनियातील देशांमध्ये जाणाऱ्या जागतिक शस्त्रास्त्र हस्तांतरणाचा वाटा ४१ टक्क्यांवरून ३३ टक्क्यांपर्यंत घसरला. या प्रदेशातील आयातीत २१ टक्के घट ही मुख्यतः दोन कालावधीत चीनच्या शस्त्रास्त्र आयातीत ६४ टक्के घट झाल्यामुळे झाली. कारण त्यांनी प्रामुख्याने रशियाकडून होणाऱ्या आयातीऐवजी स्थानिक पातळीवर डिझाइन केलेल्या आणि उत्पादित शस्त्रास्त्र प्रणालींवर भिस्त ठेवली. आज चीनच्या देशांतर्गत शस्त्रास्त्र उद्योगाची क्षमता वाढत असताना त्याची शस्त्रास्त्र आयात कमी होत राहण्याची अपेक्षा आहे. जागतिक स्तरावर शस्त्रास्त्रांच्या दहा सर्वात मोठ्या आयातदारांमध्ये आशिया आणि ओशनियामधील चार देशांचा समावेश आहे. ते म्हणजे भारत, पाकिस्तान, जपान आणि ऑस्ट्रेलिया. १९९०-९४ नंतर पहिल्यांदाच चीन पहिल्या दहा शस्त्रास्त्र आयातदार देशांमधून बाहेर पडला. २०२०-२४ मध्ये अमेरिका या प्रदेशासाठी मुख्य पुरवठादार होता. त्यांचा प्रादेशिक शस्त्रास्त्र आयातीत ३७ टक्के वाटा होता. रशिया (१७ टक्के) आणि चीन (१४ टक्के) असा वाटा होता. भारत हा जगातील दुसर्या क्रमाकाचा सर्वात मोठा शस्त्रास्त्र आयातदार होता. त्याच्या आयातीला चीन आणि पाकिस्तान या दोन्ही देशांकडून असणाऱ्या धोक्यांचा संदर्भ होता. तथापि, २०१५-१९ ते २०२०-२४ दरम्यान त्याची आयात ९.३ टक्क्यांनी कमी झाली. भारतीय शस्त्रास्त्र आयातीपैकी सर्वात मोठा वाटा (३६ टक्के) रशियाकडून आला, जो २०१५-१९ (५५ टक्के) आणि २०१०-१४ (७२ टक्के) पेक्षा खूपच कमी आहे. २०१५-१९ आणि २०२०-२४ दरम्यान पाकिस्तानकडून शस्त्रास्त्र आयात ६१ टक्क्यांनी वाढली. दरम्यान, पुरवठादार म्हणून चीन आणखी प्रबळ झाला. २०२०-२४ मध्ये पाकिस्तानच्या शस्त्रास्त्र आयातीपैकी ८१ टक्के वाटा चीनचा होता, जो २०१५-१९ मध्ये ७४ टक्क्यांवरून वाढला आहे. २०१५-१९ आणि २०२०-२४ दरम्यान पूर्व अशियाई देशांकडून शस्त्रास्त्र आयात २२ टक्क्यांनी कमी झाली, चीनकडून शस्त्रास्त्र आयातीत मोठी घट झाली आणि तैवान (- २७ टक्के) आणि दक्षिण कोरिया (- २४ टक्के) यांच्या आयातीत लक्षणीय घट झाली. शस्त्रास्त्रांच्या आयातीमध्ये वाढ करणारा जपान (+९३ टक्के) हा एकमेव पूर्व अशियाई देश होता. युरोप आणि मध्य पूर्वेला शस्त्रास्त्रांची आयात माध्यमांचे लक्ष वेधून घेत असताना आशिया आणि ओशनिया हे २०२०-२४ मध्ये जगातील सर्वात मोठे शस्त्रास्त्र आयात करणारे क्षेत्र राहिले. या प्रदेशातील बहुतेक शस्त्रास्त्र खरेदीमागे चीनशी संबंधित धोक्याची धारणा आहे. मध्य पूर्वाला होणाऱ्या शस्त्रास्त्रांच्या आयातीपैकी अर्धाहून अधिक आयात अमेरिकेतून (५२ टक्के) झाली तर १३ टक्के इटलीतून, ९.८ टक्के फ्रान्समधून आणि ७.६ टक्के जर्मनीतून झाली. प्रादेशिक संघर्ष आणि तणाव मध्य पूर्वेमध्ये शस्त्रास्त्रांच्या आयातीची मागणी वाढवत आहेत. असुरक्षित युद्ध आणि संघर्षामुळे पश्चिम आफ्रिकेमध्ये शस्त्रास्त्रांची आयात झापाट्याने वाढली आहे. गेल्या १५ वर्षांमध्ये सुरक्षा परिस्थिती बिघडल्यामुळे पश्चिम आफ्रिकेत शस्त्रास्त्रांचे हस्तांतरण झापाट्याने वाढले आहे. आता भारत आणि पाकिस्तानमधील युद्धाच्या परिस्थितीत जागतिक शस्त्रास्त्र पुरवठादार कंपन्यांना चांगले दिवस येण्याचे स्वप्न पडायला लागले आहे.

वाटत्या तोट्यावर बस आडेवाढीचा उतारा

गेले अनेक आठवडे या स्तंभात बेस्टरील वाढता तोटा व त्याची कारणे यांचा ऊहापोह होत असतानाच वाढत्या तोट्यावर उतारा म्हणून अखेर बेस्टने बस प्रवाशांव भाडेवाढ लादलीच. ही भाडेवाढ जशी अपरिहार्य होती तसेच बेस्टला या भाडेवाढीमुळे थोडेकार सावरायला तरी मिळेल. मात्र भाडेवाढ हा अखेरचा उपाय नव्हता. बन्याच गोर्टीवर बेस्टने नियंत्रण मिळवले असते वेळीच उपाययोजना केली असती, तर ही बेस्ट बस भाडेवाढ टळती असती. मात्र गेल्या आठवड्यात मुख्यमंत्रांकडे झालेल्या बैठकीत बेस्टने बस भाडेवाढीची मागणी केली होती तसा प्रस्तावही दिला होता. मुंबई महानगरपालिकेने कोणताही विचार न करता भाडेवाढीस मान्यता दिली. आता राज्य वाहतूक नियमकाकडून परवानगी मिळाल्यानंतर येत्या एक दोन दिवसात ही बस भाडेवाढ लागूही होईल. तसे पाहायला गेले तरी दरवाढ अटळ होती व कधी ना कधी होणारच होती. याने बेस्टला थोडेकार सावरता येईली मात्र कायमस्वरूपी उभे राहता येणार नाही हे ही खरे. मात्र ही भाडेवाढ पाहिल्यास दुप्पट असून, सध्याच्या तिकिटापेक्षा ७० ते ८० टक्के जास्त आहे. मात्र याच्या परिणामाचाही फेविचार करण्याची गरज येणाऱ्या काळात करावी लागेल. सध्या वातानुकूलीत बसचे असलेले भाडे सहा रुपयावरून थेट १२ रुपये म्हणजे दुप्पट होणार आहे तर साध्या बसचे भाडे पाच रुपयाचे १० रुपये होणार आहे. वातानुकूलित बसचे भाडे १३ रुपयावरून थेट वीस रुपये होणार असून साध्या बसेस पंधरा रुपयावरून वीस रुपये होईल. मात्र सध्या साध्या बस गाड्यांची संख्या खूपच मर्यादित असल्याने व वातानुकूलित बस गाड्यांची संख्या जास्त असल्याकारणाने वातानुकूलित बसने प्रवास करणाऱ्या प्रवाशांना याचा मोठा फटका बसणार आहे. याच दरात इतकेच काय तर याच्या पेक्षाही कमी दरात शेअर रिक्षा शेअर टॅक्सीचा पर्याय उपलब्ध झाल्यास बेस्टचे बस प्रवासी मोरुचा प्रमाणात कमी होतील. आता पर्यंत स्वस्त दरात बस सेवा मिळत होती तिथे प्रवासी गंग लावन बस प्रवास

करत होता. तिथे तो आता आपसुकच शेअर टॅक्सी व शेयर रिक्षाला रांग लावेल. मुंबईत लवकरच काही मेट्रो मार्ग सुरु होत आहेत, त्याचा ही फटका बेस्टला बसेल. सध्या बस गाड्यांची संख्या मोठ्या प्रमाणात कमतरता असल्याने वेळेवर न येणाऱ्या बस गाड्या हे पापानू स्वतःची खाजगी वाहने विकत घेणाऱ्यांचे प्रमाणही मोठ्या प्रमाणात वाढेल व मुंबईत पुन्हा वाहतूककोंडी सारखी स्थिती दिसली तर नवल वाटणार नाही. वास्तविक पाहता त्याकाळी बस भाडेवाढ कमी करण्याचा मुंबई महानगरपालिकेचा उद्देशच लोकांनी आपल्या स्वतःच्या गाड्या घरी ठेवाव्यात व सार्वजनिक वाहतुकीने प्रवास करावा हा होता. मात्र पालिकेचा उद्देश हा असफल ठरला असून बेस्ट दर कमी केल्याने बेस्ट मात्र तोट्याच्या खड्ड्यात नकळतपणे अडकली मग याची जबाबदारी कोण घेणार हे आता ठरवण्याची वेळ दिली आहे. बेस्टला आर्थिक गरतेतून बाहेर काढण्यासाठी तिकिटांची दरवाढ करणे अपरिहार्य आहे. सध्या बेस्टचा बस ताफा हा २७००० वर आला असून भाडेतत्त्वावरील बस गाड्यांची संख्या

वातानुकूलित यंत्रणा ही प्रवाशांसाठी सध्या
मोठी डोकेदखी बनली आहे.
महापालिकेन यंदा ७४, ४२७ हजार कोटीचा
अर्थसंकल्प सादर केला त्यात बेस्टला मात्र
वार्षिक तोटा फक्त १५०० कोटी आहे, तो
जर पालिका प्रशासनाने दिला असता तर
बेस्ट खाडे वाढ ही नव्हीच टळ्ळी असती.
मात्र हे देखील खरे आहे की आता बेस्टला
फक्त कंत्राटदारांचे खिसे भरण्यासाठी ही दरवाढ
करायची आहे. कारण ज्या प्रमाणात बेस्टच्या
कंत्राटदारांच्या बस सेवा बेस्ट उपक्रमात दाखल
होत आहे त्यामुळे बेस्टचा दैनंदिन खर्चही
वाढत चालला आहे. गेली तीन ते चार वर्ष
बेस्टकडे सर्वांचेच दुर्लक्ष झाले आहे. या
दरवाढीने बेस्टचे असलेले उत्पन्न ८४५कोटी
आहे. मात्र बस भाडेवाढीनंतर ते १४००
कोटी होईल. मात्र या ६०० कोटीसाठी ३४
लाख मुर्बईक प्रवाशांना वेठीस धरले जाणार
आहे. त्यामुळेही जर बेस्ट बस दरवाढ झाली
आणि काही महिन्यात मुंबई महापालिकेच्या
निवडणुका आल्या, तर मात्र या दरवाढीचा
परिणाम त्या निकालावर काही प्रमाणात तरी
लाग शकेल यात शंका नाही।

अवकाळीने रानमेवा रानातच !

एप्रिल-मे महिना म्हणजे कोकणात चाकरमान्यांची
लगबग... मुंबई, पुणे, नागपूर, नाशिक आदी शहरांमध्ये
नोकरी व्यवसायाच्या निमित्ताने जे बाहेर असतात असे
सारे कोकणात आपल्या मूळ गावी येतात. या
चाकरमान्यांच्या आगमनाने कोकणातील गावखेडी
गजबजले ली असतात. कोकणातील बंद घरे
चाकरमान्यांच्या वास्तव्याने महिनाभरासाठी उघडी दिसतात.
तशी गावातील वाडी-वस्तीतही लोकांची ये-जा सुरु
असते. एप्रिल-मे महिना लग्न सोहळे, गावातील ग्रामदेवतांचे
वर्धापन दिन, गावचे उत्सव, कोकणातील ग्रामदेवतांच्या
मंदिरातील महाप्रसाद असं सारं उत्सवी वातावरण असतं.
कडक उन्हाळ्यातीली ग्रामदेवतेच्या उत्सवात प्रत्येक गावकरी
आपल्या कुरुंबासह सहभागी असतो. कडक उन्हाळा,
काही गावानु जाणवणारी पाणीटंचाई असं सगळं वातावरण
असलं तरीही कोकणवासीय मात्र आपला आनंद मित्रपरिवार,
नातेवाईक यांच्या विवाह सोहळ्यात, वास्तुशांतीच्या
कार्यक्रमातून शोधत असतो. त्यात कोकण रमलेलं असतं.
आंबा, काजू, कोकम, करवंद, जांभुळ कोकणात येणाऱ्या
चाकरमान्यांच्या स्वागतास तयार असतात; परंतु यावर्षी
आंबा, काजू यांच पीक कमी झालं. काजू 'बी' चा दर
सर्वसाधारणपणे स्थिर राहिला; परंतु हव्यामानाच्या सततच्या
परिणामाने पिकावर आणि उत्पादित झालेल्या काजू 'बी'वर
त्याचा परिणाम झाला.

काजू 'बी' वर काळपट थर जमा झाला. साहजिकच काजू बागायतदार शेतकन्यांची मेहनत वाढली. काजू 'बी' साफसफाई केल्याशिवाय विक्रीला देता येणारी नव्हती. आंब्याची स्थिती यापेक्षा वेगळी नव्हती. सुरुवातीला हापूसू आंब्याचा दर चांगला होता; परंतु बदलत राहणारे हवामान आणि अवकाळी पाऊस यामुळे साहजिकच आंबा शेवटच्या टप्प्यात आंबा बागायतदार शेतकन्याच्या हातून निसटला. एकतर यावर्षी आंबा उत्पादनही फारच कमी प्रमाणात झाले. कोकणातील स्थानिक बाजारपेठातून कोकणातील हापूस आंबा गायब झाला आहे. कोकणातील आंबा बागायतदार शेतकन्याकडे आंबाच नाही. त्यामुळे बाजारपेठामध्ये कोकणाबाहेरचा आंबा विक्रीला दिसत आहे. कोकणात भरणारा आठवडा बाजार आणि गावठी बाजारात कोकणातील झाडी आंबा येऊ लागला आहे. मात्र, कोकणात रायवळ आंब्याची जुनी झाडही गावातून दुर्मिळ होत आहेत. यामुळे कोकणात पूर्वी गोरगरीब कुटुबाना मे महिन्यात आधार वाटणारा रायवळ आंबा दिसेनासा झाला आहे. पूर्वीची आंब्याची झाड जपली जात नाहीत आणि नव्याने कोणीही रायवळ आंब्याची लागवडही करत नाही. यामुळे साहजिकच कोकणच वैशिष्ट्यपूर्ण असलेला रायवळ आंबा अस्तित्वहीन होत चालला आहे.

कोकम हे कोकणच आणखी एक खास वैशिष्ट्य आहे. कोकमची सोलकढी आज अगदी महाराष्ट्रतच नव्हे तर जगाच्या बाजारपेठेती मानाने जेवणाच्या ताटात मिरवताना दिसते. कोकमला यावर्षी दर्ही चांगला होता; परंतु कोकमच उत्पादनही कमी आहे. कोकमला मेहनत आहे. आता कोकणात इतकी मेहनत करून कोकणातील या कोकमच विविध प्रकार करण्यात पुरेस मनुष्यबळही उरलेले नाही. दुसरी गोष्ट कोकणात कोकम लागवड ज्याला फार कमी मेहनत असते. ती कोकम लागवड व्हायला हवी होती.

परंतु ती लागवड म्हणावी त्या प्रमाणात झाली नाही. कोकम लागवड मोठ्या प्रमाणात कोकणात झाली असती तर त्याचा फायदाही कोकणातील शेतकऱ्याला होऊ शकला असता. परंतु यातही काही भागात मात्र शेतकऱ्यांनी कोकमची स्वतंत्र बागायत केल्याचे सकारात्मक दृश्यही पाहायला मिळत. याचं प्रमाण फार कमी असलं तरीही कोकणातील काही मोजक्या शेतकऱ्यांनी प्रायोगिकतेत प्रयत्न तर केले आहेत. जांभुळ यावर्षीही कोकणाच्या बाजारात फार कुठे दिसले नाही.

कोकणातील जांभुळ पुणे, मुंबईच्या बाजारात पाठवले जाते. त्याला मागणीही मोठ्या प्रमाणात आहे; परंतु जांभुळ लागवडीच्या बाबतीतही कोकणात उदासीनताच पाहायला मिळते. जांभुळ लागवड करून त्याचा बागायत म्हणून आजवर कोणी फारसा विचार केलेला नाही. दुसरी बाब जांभुळ, करवंद याबाबतीत कोकणकूषी विद्यापीठ आजही उदासीनच आहे. यामुळे जांभुळ, करवंदांकडे कृषी विद्यापीठाने त्याकडे आपलं लक्ष वळवललं नाही. कोकणची काळी मैना म्हणून या करवंदांचा उल्लेख सर्वत्र होतो. कोकणातील ही करवंद डोंगर-दृश्यांमध्ये असतात. रानात दिसणारी ही करवंद पूर्वी बाजारात विक्रीला यायची. कोकणात येणारा चाकरमानीही शेताच्या बांधावर कटिरी झुडपात होणारी करवंद सहकुटुंब या करवंदाचा आस्वाद घ्यायचा, चांदवड्याच्या पानाचा तयार केलेला खोला. त्यात आपण स्वतः करवंदांच्या झाळीवरून काढलेली करवंद ती खाण्यात एक वेगळीच मजा असते. हा आनंद ज्यांनी अनुभवला असेल निश्चितच

नुसत्या कल्पनेनेही त्यांना ते जुने दिवस आठवल्यावाचून राहणा नाहीत. यावर्षी या अशा सर्व आनंदावर विरजणच पडले आहे कोकणात पाऊस सुरु झाला. सुरुवातीला हा पाऊस एका दिवस वाटला; परंतु तसे घडले नाही. तो रोज संध्याकाळी सकाळीही पाऊस पढू लागला. यामुळे साहजिकच कोकणातील रानमेवा लोकांपर्यंत पोहोचण्यापूर्वी रानातच राहिला. यामुळे जेश जांभुळ, करवंद लोकांना त्याची फारशी चव चाखायलाही मिळाल नाही. यामुळे यावर्षी अवकाळी पावसाने कोकणात उत्पादित होणाऱ्या सर्वच फळांच्या बाबतीत काहीशी अशीच स्थिती आहे फणसाचं उत्पादन यावर्षी चांगलं झालंय. यामुळे कोकणातील मुंबई-गोवा महामार्गवर कोकणातील फणस विक्रीला असलेले दिसतो. कापे आणि रसाळ या दोन प्रकारात असणाऱ्या फणसांन दोन्ही प्रकारात फार मोठी मागणी आहे. मात्र, यातही काप फणस बाजारात फार मोठ्या प्रमाणात विक्रीला असतो. यान एक सहज आठवलेलं उदाहरणही सांगतो. सिधूरुतात २०० मध्ये राज्य मंत्रिमंडळाची बैठक होती. या राज्य मंत्रिमंडळ बैठकील सर्व मंत्रीगण उपस्थित होते. त्यावेळच्या मंत्रिमंडळ बैठकीसाठार राज्याचे विद्यमान उपमुख्यमंत्री आणि अर्थमंत्री अजितदादा पवार उपस्थित होते. तेव्हा अजितदादा पवार राज्याचे अर्थमंत्री होते त्यावेळच्या जेवणामध्ये स्वीट डीश म्हणून कापे गरे होते अजितदादानी कापे गन्याची तेव्हा खास फर्माइश केली. अगत कापे गरे पॅकिंगमधूनच मागितले होते. त्यामुळे कोकणातील या काप्या गन्यांची स्वादिष्टाही वेगळीच आहे. कोकणातील हे सारं निसर्ग निर्मित फळ यावर्षी पावसाने मात्र त्याचा स्वातर बिघडलाच; परंतु लोकांपर्यंत येण्यापूर्वीच रानातच राहिला

बीड जिल्ह्यात काँग्रेसकडून नविन तालुका अध्यक्षांच्या निवडी जाहीर

जिल्हाध्यक्ष राहुल सोनवणे यांनाही प्रभारी वरून कायम अध्यक्ष आगामी निवडणुकात काँग्रेस ताकतीने लढण्याचा निर्धार

केज | प्रतिनिधी

बीड जिल्हा काँग्रेसच्या वरीने सर्वच तालुका अध्यक्षांच्या नियुक्त्या काण्यात आल्या असून बीड जिल्हा काँग्रेसे आगामी निवडणुका डोळ्यासाठो ठेवून तयारी सुरु असल्याचे याची सांगितले. या नियुक्त्या काँग्रेसच्या ज्येष्ठ नेत्या खा. राहुल सोनवणे यांनी तालुका अध्यक्ष पदी शहर श्री. मोहमद असफोदीन सइदोदीन खांतीब शहर श्री. परवेज अहमद बंशिरीन कुरेशी, शिरुर कासार भास्कर बुवासाहेब केदा, माजलगांव शहर अफरोज मुसा तांबेळी, बडवणी जानेश्वर आबासाहेब अंथंडे याप्रामाणे निवडी जाहीर करून नियुक्तीपत्र देण्यात आले.

राज्यात काही दिवसांत स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका होणार असल्याने आता प्रत्येक पक्ष बांधणी करत असल्याचे दिसत आवे. काँग्रेसने देखील जिल्हात सर्वच तालुका अध्यक्षांच्या व काही ठिकाणी शहर असून यांनी सर्वच तालुका अध्यक्ष आगामी ग्रामीण अडॅ. प्रकाश बापूराव मुंदे, परली वैजनाथ शहर, श्री. हानिफ करीम संस्थाद, अंवेजोगाई ग्रामीण

श्री. अभिजीत व्यंकटराव लोमटे, आष्टी श्री. फारोक मोहम्मद संस्थाद, पाटोदी श्री. राहुल शाहांव जाधव, माजलगांव श्री. नारायण लक्ष्मण होंडीक पाटील, धासूर श्री. सिंधेश्वर देवराव रणादिवे, गेवाई श्री. महेश गणेश वेरे, अंबाजोगाई शहर श्री. मोहमद असफोदीन सइदोदीन खांतीब शहर श्री. परवेज अहमद बंशिरीन कुरेशी, शिरुर कासार भास्कर बुवासाहेब केदा, माजलगांव शहर अफरोज मुसा तांबेळी, बडवणी जानेश्वर आबासाहेब अंथंडे याप्रामाणे निवडी जाहीर करून नियुक्तीपत्र देण्यात आले.

राज्यात काही दिवसांत स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका होणार असल्याने आता प्रत्येक पक्ष बांधणी करत असल्याचे दिसत आवे. काँग्रेसने देखील जिल्हात सर्वच तालुका अध्यक्षांच्या व काही ठिकाणी शहर असून यांनी सर्वच तालुका अध्यक्ष आगामी ग्रामीण अडॅ. प्रकाश बापूराव मुंदे, परली वैजनाथ शहर, श्री. हानिफ करीम संस्थाद, अंवेजोगाई ग्रामीण

काँग्रेसच्या ज्येष्ठ नेत्या खा. सौ. रजनीताई पाटील यांच्या मार्दांदानाखाली काम करणारा प्रत्येक कार्यकारी हा एकनिष्ठ व पक्षाच्या विचारधारेचा आहे. आमच्यावर दिलेली जबाबदारी आम्ही चोखणे पार पाहू व काँग्रेसला जिल्हात पुढीचा चांगले दिवस आणू अस मत यावेळी सर्वच तालुका अध्यक्ष यांनी

बोलताना व्यक्त केले. यावेळी माजी मंत्री अशोक पाटील यांनी जिल्हातील सर्व नवनियुक पदाधिकारी यांना शुभेच्छा देऊन पदाचा वापर पक्ष बाढवण्यासाठी व पक्षाची भूमिका सर्वसामाच्य जेतेला समजावून सांगा आजही प्रत्येक गावातील मोठा वर्ग काँग्रेस विचाराचा आहे. आणण त्या लोकांशी संपर्क करा

आणि संघटन वाढवा, सर्वसामान्य जनतेच्या कामाला, वेळेला उभे रहा लोकांचा विश्वास आपल्यावर आहे आपण मोठ्या ताकतीने काम करा व आगामी नार पालिका, नगर परिषदा, तसेच जिल्हा परिषद, पंचायत समिती मध्ये आपल्याला उत्तरायचं आहे त्या अनुंयाने कामाला लगयाच्या सूचना देखील यावेळी माजी मंत्री अशोक पाटील यांनी दिव्यांशु दिव्या. यावेळी काँग्रेसचे जिल्हाध्यक्ष राहुल सोनवणे यांनी देखील सर्व तालुका अध्यक्षांना आप आपली मरणाल झटकून मोठ्या ताकतीने येणा-न्या निवडणुका लढवण्यासाठी कामाला लगाऱ्याचे आदेश दिले तसेच पक्ष संघटनाच्या बाबतीत काहीही अडवण असेल तर आम्हाला कल्याप्रत्येक कामात जिल्हाध्यक्ष तुमच्या सोबत राहील अशी घावी त्यांनी यावेळी दिवी. या कार्यक्रमाला जिल्हातून मोठ्या प्रमाणात प्रमुख कार्यकर्ते उपस्थित होते.

पत्रकार दिनकर शिंदे यांचे ज्येष्ठ बंधू नंदकुमार शिंदे यांचे दुःखद निधन

गेवराई | प्रतिनिधी

पत्रकार दिनकर शिंदे यांचे ज्येष्ठ बंधू नंदकुमार शिंदे यांचे दुःखद निधन. त्यांच्या पाश्चात पत्ती सरोज, मुलगा रोशन यांच्यासह वडील सेवानिवृत्त मुख्याध्यापक टी डी शिंदे, आई शंकुतला, भाऊ डॉ. कॉर्टर दीपक शिंदे, पत्रकार दिनकर शिंदे, बहीण अनिता आदी परवार आहे. दिनांक ५ जुलै २२५ रोजी सकाळी १० वाजता सिद्धधर स्पृशनभूमी गेवराई येथे अंत्यसंस्कार करण्यात येणार आहेत.

संपूर्ण ग्रामविकास हेच वसंतराव नाईक यांचे स्वप्न-डॉ. हनुमंत सौदागर

केज (प्रतिनिधी)-महाराष्ट्र मोठ्या प्रमाणात ग्रामीण भागात वसलेला असून जोपर्यंत गावाचा विकास होणार नाही. म्हणूनच संपूर्ण ग्रामविकास हे महाराष्ट्राचे माजी मुख्यमंत्री जलनायक वसंतराव नाईक यांचे स्वप्न असल्याचे प्रतिवापन डॉ. हनुमंत सौदागर यांनी केले. ते भाऊसाहेब पाटील अध्यापक महाविद्यालय केजे येथे वसंतराव नाईक यांची जयंती साजाई करण्यात आली. त्यावेळी ते अध्यक्षस्थानावर बोलत होते.

कार्यक्रमाच्या सुखातीसी मायवरांच्या हत्ते माजी मुख्यमंत्री वसंतराव नाईक यांच्या प्रतिमेता पुष्यहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. यावेळी प्राचार्य विजय शिंगारे, डॉ. नारेश कराळे, ग्रंथपाल अशोक घोडके, श्रीकांत लंगरे, श्री. सुजित नाईकवडे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. यावेळी

उपस्थितांच्या हस्ते बक्षणारेपण करण्यात आले. यावेळी डॉ. कराळे पुढे बोलताना म्हणाले की, महाराष्ट्राच्या कूटीचा अत्यंत सर्वोत्तम अभ्यास असणारे आणि त्या दृष्टीने जलसंधारणाच्या माध्यमातून ग्रामीण

भागातील लोकांच्या जीवनात परिवर्तन घडवून आणणारे कूटीशील सुधारक म्हणजे वसंतराव नाईक हे असल्याचे सांगितले. यावेळी प्राध्यापक वृद्ध, शिक्षकर कर्मचारी यांनी विद्यार्थी उपस्थित होते.

पवनचक्रीच्या मनमानी कारभार विरोधात सरकारने दखल घ्यावी-श्रीधर बाबा भवर

कळंब (प्रतिनिधी)-राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी शरदचंद्र पवर पक्षाचे कळंब तालुकाध्यक्ष प्रा. श्रीधर (बाबा) भवर पांच्या सुचनेनुसार मा. जिल्हाधिकारी साहेब धाराशिव यांच्या द्वारा मा.उपविधायी अधिकारी कठंब यांना मोजै तांतुळवडी ता. तांती यांनी जिल्हाधिकारी येथील शेतकी वाशी तहीली कार्यालयासोरे पवनचक्री कंपनी चाचा मनमानी कारभाराच्या विरोधात आमण उपोषणाला बसले आहेत. याची तांत्काळ दखल घेऊन मुजोर पवनचक्री कंपनी आणि कंपनीच्या दलालांबर कठोर कारवाई कराली तसेच दिशाखुल करून तुरुंजी रकम देऊन शेतकीयांना दमदारी चालू आहे ती तांत्कीने थांबती पाहिजे आणि शेतकीयांना त्याच्या हक्काचा योग्य ते मोबेदला लवकरात लवकर देण्यात यावा. शेतकीयांच्या मागण्या मान्य न केल्यास राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी शरदचंद्र पवर पक्षाच्या वरीने तिवार आंदोलन करण्यात

येईल असा इशारा दिला. या आशयाचे निवेदन देण्यात आले. याप्रसंगी भिमा हगारे, विडुल कोकाटे, अतुल धुमाळ, आफ ताबा तांबोळी, अंतिम वाघारे, स्वचिल चिलवंत तसेच राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी शरदचंद्र पवर पक्षाचे प्रमुख कार्यकर्ते उपस्थित होते.

डॉक्टर्स डे निमित्त २६ जणांचे रक्तदान रोटरी क्लब व आय.ए.चा उपक्रम

अंबाजोगाई (प्रतिनिधी)-डॉक्टर्स डे च्या निमित्त इडियन मेडिकल असेसमेण्ट यांच्या वरीने आयोजित रक्तदान शिविरात २६ जणांचे रक्तदान करण्यात आले. येवेळी इडियन मेडिकल असेसमेण्ट, रोटरी क्लब अॅफ अंबाजोगाई सिटी, बसुंधरा सेवा प्रतिष्ठित, जीवनदार्ड ब्लड बॅंक, भूतडा हॉस्पिटल यांच्या वरीने डॉक्टर्स डे चे औपचार्य विजय शिंगारे उद्घाटन ज्येष्ठ साधारण रक्तदान शिविराचे आयोजन करण्यात आले होते. या शिविराचे उद्घाटन ज्येष्ठ साधारण रक्तदान शिविराचे आयोजित कार्यकर्ते नंदकिशोर मुंदाडा, डॉ. राजेश झांगेले, परमेश्वर गिंगे, आय.ए.च. वे अध्यक्ष डॉ. नवनाथ घुगे, सचिव डॉ. उद्धव शिंदे, रोटरीच्या अध्यक्ष पाठक, सचिव मंजुषा जोशी, डॉ. अनिल भुतडा, डॉ. मनिषा

भुतडा, विनोद पोखरकर, डॉ. मर्चिन माध्यमातून समाजाशी रक्ताने नाते पैतार, यांच्या उपस्थितीत करण्यात आले. जोडियाची किमत्या साध्य होते. असे मुंदाडा यावेळी बोलताना म्हणाले. यावेळी

डॉ. इंगोले, गिंगे, यांनी मनोगत व्यक्त केले. या वेळी डॉ. नवनाथ घुगे यांनी या रक्तदान शिविराच्या आयोजनाची भूमिका सांगून आय.ए.च. करीत असलेल्या कामाची माहिती दिली. यावेळी इंगोले यांनी रक्तदान के ले. या प्रसंगी डॉ. एन.पी.देशपांडे, डॉ. अ.तुलशीदेशपांडे, डॉ. अ.भुवन लोहिंगा, डॉ. प्रवाहद गुरु, डॉ. दीपक लामासुरे, डॉ. अ.तुल शिंदे, डॉ. अरुण केंद्रे, डॉ. मनिषा पवर, सर्गीता नावंदर, डॉ. प्रसाद कुलकर्णी, डॉ. विन